

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Mål nr
6920-12

meddelat i Stockholm den 12 november 2013

KLAGANDE
AA

MOTPART
Sociala omsorgsnämnden i Borås kommun
501 80 Borås

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Jönköpings dom den 14 november 2012 i mål nr 1955-12,
se bilaga (här borttagen)

SAKEN
Stöd och service till vissa funktionshindrade

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avskriver målet.

BAKGRUND

AA bor tillsammans med sina föräldrar och sin tvillingssystem. På grund av funktionshinder i form av bl.a. CP-skada, epilepsi och synnedsättning omfattas hon av lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS,

Dok.Id 138986

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BESLUT

Mål nr
6920-12

och är beviljad assistansersättning med i genomsnitt cirka 70 timmar per vecka. Den personliga assistansen utförs huvudsakligen av hennes föräldrar.

Våren 2012 ansökte AA om insatsen korttidsvistelse enligt 9 § 6 LSS, i form av läger under tolv dagar på Sommarkollo i Småland. Vid tiden för den avsedda lägervistelsen var hon 18 år.

Sociala omsorgsnämnden avslog ansökningen. Beslutet motiverades med att AA inte hade behov av korttidsvistelse utanför det egna hemmet för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Det bedömdes vara tillräckligt att hon åker på ett läger varje år, har assistansersättning och deltar i flera olika fritidsaktiviteter. Vidare uppger nämnden att assistansersättningen till viss del kan användas för att tillgodose samma ändamål som avses med insatsen korttidsvistelse.

I dom den 24 maj 2012 ändrade Förvaltningsrätten i Jönköping beslutet och förklarade AA berättigad till den sökta insatsen. Enligt uppgift från omsorgsnämnden verkställdes domen sommaren 2012.

Genom det nu överklagade avgörandet upphävde Kammarrätten i Jönköping förvaltningsrättens dom och fastställde omsorgsnämndens avslagsbeslut.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen ändrar kammarrättens avgörande och beviljar den sökta insatsen. Hon anför bl.a. följande. Hon är 18 år och lägret är en viktig del i hennes utveckling med tanke på att hon så småningom ska flytta hemifrån. Det är viktigt för henne att inte alltid vara hänvisad till sina föräldrar för att kunna göra något. Hon får ingen personlig assistans under en vistelse på kollo. Poängen med att hon åker dit är att hon kommer ut och får miljöombyte och får träffa andra ungdomar i samma situation. Det kan hon inte få bara genom att utnyttja sin personliga assistans.

Mål nr
6920-12

Sociala omsorgsnämnden bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Med hjälp av sin assistans kan AA upprätthålla kontakten med andra ungdomar, även dem hon tidigare träffat på kollo. Hon kan resa till dem eller de till henne. Hon kan på så vis få nya kontakter och upplevelser. Såsom assistansberättigad kan hon i stor utsträckning välja vilka som ska utföra assistansen åt henne. Att föräldrarna är assistenter ska därför inte påverka bedömningen av rätt till korttidsvistelse.

Socialstyrelsen, som avgett yttrande i målet, finner vid en samlad bedömning att AA ska anses berättigad till den sökta korttidsvistelsen utanför det egna hemmet för att tillförsäkras goda levnadsvillkor. Vidare anför *Socialstyrelsen* bl.a. följande. Lagtexten innehåller inga begränsningar för när rätt till insatsen föreligger. AAs behov av miljöombyte och rekreation samt möjlighet till personlig utveckling kan åtminstone delvis tillgodoses genom utnyttjande av redan beviljad assistansersättning. Assistansersättningen kan också användas som en del i avlastningen för hennes anhöriga. Insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet kan dock utformas på olika sätt och kan i det enskilda fallet innehålla inslag som inte kan tillgodoses på samma sätt genom personlig assistans. En sådan lägervistelse som ansökan avser kan t.ex. erbjuda möjligheter för AA att träffa och umgås med jämnåriga som är i en likartad situation och tillsammans kan man utöva olika aktiviteter.

Vad gäller nu aktuellt mål fäster *Socialstyrelsen* särskild vikt vid att AA är i det skede i livet som vanligen är av stor betydelse för alla ungdomar och som innefattar ökande grad av självständighet och skapande av en egen identitet. I förarbetena till LSS anges även att insatsen bör kunna ses som ett led i att bryta ett beroendeförhållande mellan barn och föräldrar. Det framstår för *Socialstyrelsen* som klart att en sådan lägervistelse som ansökan avser tillgodoser ett sådant behov hos AA, ett behov som hon själv ger uttryck för i sin ansökan och som är av stor betydelse och vikt för en person mot slutet av sitt tonårsliv. Dessa uppgifter i sig är inte ifrågasatta och ligger dessutom i linje med just sådana syften som insatsen i fråga ska ha enligt vad som följer av lagtexten, förarbeten och rättspraxis.

Mål nr
6920-12

Sveriges Kommuner och Landsting, som har beretts tillfälle att avge yttrande i målet, anser att någon rätt till den begärda insatsen inte föreligger samt anför bl.a. följande. AA är över 18 år och har beviljats assistansersättning som innefattar även fritidsaktiviteter och rekreation. Det finns möjlighet att bryta den isolering som hon upplever redan inom ramen för den beviljade assistansersättningen. Det är brukaren som tillsammans med assistenterna och dessas arbetsgivare bestämmer hur den beviljade ersättningen ska användas för att tillgodose brukarens behov. Det kan inte vara meningen att en brukare beviljas ytterligare insatser inom ramen för LSS när det redan finns beviljade insatser som ska tillgodose samma behov, men som inte utnyttjas på åsyftat sätt. Vidare finns det möjlighet för brukaren att använda andra assistenter än föräldrarna och på så sätt få möjlighet till miljöombyte och rekreation på samma villkor som andra ungdomar utifrån sina fysiska förutsättningar. Precis som andra personliga assistenter har föräldrarna möjlighet att få avlastning genom rätten till semester. De kan också få avlastning genom att brukaren utför aktiviteter med stöd av utomstående personliga assistenter. Även föräldrarnas behov av avlastning kan således tillgodoses genom den beviljade assistansersättningen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Den fråga Högsta förvaltningsdomstolen har att ta ställning till är om AA – en 18-åring med funktionsnedsättning, bosatt hos sina föräldrar och beviljad assistansersättning – har rätt till insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet i form av en lägervistelse.

Rättslig reglering m.m.

I 5 § LSS anges att verksamhet enligt denna lag ska främja jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhällslivet för de personer som omfattas av lagen. Målet ska vara att den enskilde får möjlighet att leva som andra.

Mål nr
6920-12

Av 6 § första stycket LSS framgår bl.a. att verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges.

Enligt 7 § första stycket LSS har personer som omfattas av lagen rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Av andra stycket framgår att den enskilde genom insatserna ska tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska vara varaktiga och samordnade. De ska anpassas till mottagarens individuella behov samt utformas så att de är lätt tillgängliga för de personer som behöver dem och stärker deras förmåga att leva ett självständigt liv.

I förarbetena anges att 7 § andra stycket LSS ger uttryck för en kvalitetsnivå på insatser enligt lagen (prop. 1992/93:159 s. 172 f.). Vidare framgår att vid bedömningen av om den enskilde har behov av insatsen i sin livsföring, måste jämförelser göras med den livsföring som kan anses normal för personer i samma ålder. För att viss insats ska kunna nekas den funktionshindrade på grund av att behovet tillgodoses på annat sätt, ska behovet också faktiskt tillgodoses på annat sätt. Det räcker således inte att, såsom beträffande bistånd enligt socialtjänstlagen, behovet kan tillgodoses på annat sätt. Även om behovet i viss mån tillgodoses på annat sätt kan rätt föreligga till kompletterande insatser enligt LSS. Insatserna ska utformas så att de ökar den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv och får inte ges formen av ett beskyddande omhändertagande, där den enskilde själv spelar en passiv roll. Alla insatser bör ha en aktiverande prägel med yttersta syfte att även den som har omfattande funktionshinder i största möjliga utsträckning ska kunna bo självständigt och arbeta som andra.

Enligt 9 § 6 LSS utgör korttidsvistelse utanför det egna hemmet en av insatserna för särskilt stöd och särskild service. Av andra punkten i samma paragraf framgår att en annan insats är biträde av personlig assistent eller ekonomiskt stöd till

Mål nr
6920-12

skäligen kostnader för sådan assistans, till den del behovet av stöd inte täcks av beviljade assistanstimmar enligt 51 kap. socialförsäkringsbalken.

I förarbetena uttalas att syftet med insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet är dels att den funktionshindrade personen ska erbjudas miljöombyte och rekreation, dels att anhöriga därigenom kan beredas avlösning i omvårdnadsarbetet (prop. 1992/93:159 s. 178). Insatsen kan därför delvis ses som ett alternativ till insatsen avlösarservice. Korttidsvistelse kan förläggas i korttidshem eller i annan familj – stödfamilj. Sommarläger och kurser kan också utgöra en form av korttidsvistelse. Korttidsvistelse bör kunna erbjudas som en regelbunden insats och som en lösning vid akuta behov. Insatsen bör också kunna ses som ett led i att bryta ett ensidigt beroende mellan barn och föräldrar.

Enligt 9 a § LSS första stycket avses med personlig assistans ett personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Av andra stycket framgår att den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov även har rätt till sådan insats för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Högsta förvaltningsdomstolen noterar inledningsvis att lagtexten inte innehåller några begränsningar för när rätt till insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet kan föreligga. Av förarbetena framgår att insatsen främst är tänkt för situationer då den funktionshindrades anhöriga är i behov av avlösning, men även för att tillgodose behov hos den funktionshindrade själv att komma till en annan miljö. Högsta förvaltningsdomstolen har tidigare slagit fast att korttidsvistelse bör kunna komma i fråga för att tillgodose såväl behov av avlösning som behov av enbart miljöombyte eller rekreation (RÅ 2006 ref. 66 I och II).

Mål nr
6920-12

I RÅ 2006 ref. 66 I konstaterar Högsta förvaltningsdomstolen att utrymmet för vuxna ensamstående att göra anspråk på insatsen korttidsvistelse för sin rekreation kan vara begränsat. Vuxna som inte lever i familjegemenskap och som har sådana stora funktionshinder och stödbehov att LSS är tillämplig måste ha sin tillvaro organiserad på ett sådant sätt att de kan få sitt behov av stöd och service tillgodosett, t.ex. genom personlig assistans. Assistans kan då ges även för rekreatiönsändamål (jfr 9 a § andra stycket LSS). Avgörande för om en rätt till korttidsvistelse föreligger i ett visst fall är dock om den enskilde har behov av just en sådan insats och detta behov inte tillgodoses på annat sätt.

Genom den assistansersättning AA är beviljad får hennes behov av miljöombyte och rekreation till stor del anses vara tillgodosedda. Assistansersättningen kan också användas för att bereda hennes anhöriga avlösning. Detta hindrar emellertid inte att det kan föreligga en rätt även till korttidsvistelse, om behov av en sådan ytterligare insats bedöms föreligga vid en individuell prövning. Enligt uttalanden i förarbetena bör, som framgått, insatsen korttidvistelse också kunna ses som ett led i att bryta ett ensidigt beroende mellan barn och föräldrar. Vid en prövning av rätt till korttidsvistelse bör således även en ung människas behov av personlig utveckling kunna vägas in.

AA har just blivit myndig och har ännu inte avslutat sina gymnasiestudier. Hon bor hemma hos sina föräldrar. Hon befinner sig således i ett skede i livet då hon ska frigöra sig från föräldrarna. Denna utvecklingsprocess är av stor betydelse för alla ungdomar och innefattar inte sällan ett behov av att emellanåt kunna vistas borta från hemmet och föräldrarna. AAs behov av personlig utveckling i detta avseende kan inte helt tillgodoses genom den assistansersättning hon är beviljad. Det får däremot anses stå klart att en lägvistelse av det slag ansökan avser, där AA också har möjlighet att vara tillsammans med andra ungdomar, bör kunna bidra till att tillgodose detta behov. För en ung person i hennes situation kan därför behovet av personlig utveckling utgöra skäl för en korttidsvistelse av detta slag vid något eller några få tillfällen.

BESLUT

Mål nr
6920-12

Av utredningen i målet framgår att AA tidigare under ett antal år har åkt på kortare resor till fjällen, vilka anordnats ideellt. Hon har vidare beviljats en korttidsvistelse enligt LSS i form av ett läger liknande det nu aktuella under påsken 2011, anordnat av samma arrangör. Såvitt framkommit har kommunen inte haft någon erinran mot lägerverksamheten som sådan. Vid en samlad bedömning finner Högsta förvaltningsdomstolen att AA för att tillförsäkras goda levnadsvillkor får anses ha haft behov av en lägervistelse även sommaren 2012. Hon borde därför ha beviljats den sökta insatsen.

Tiden för lägervistelsen i fråga har passerat. Då ändamålet med AAs överklagande således har förfallit föranleder det inte någon Högsta förvaltningsdomstolens vidare åtgärd.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Gustaf Sandström, Lennart Hamberg, Erik Nymansson och Elisabeth Rynning.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Cecilia Holmdahl.